

1. november 2021

Undersøgelse af kommunernes anvendelse af frihedsgraderne i den politiske aftale fra juni 2021

Danmarks Lærerforening har i oktober 2021 gennemført en undersøgelse, der afdækker om de muligheder og frihedsgrader, der blev aftalt i forbindelse med 'Aftale om håndtering af faglige udfordringer hos elever i grundskolen og på ungdoms- og voksenuddannelse' er blevet anvendt i kommuner og skoler.

Undersøgelsen afdækker tre af de fire frihedsgrader i aftalen:

1. Mulighed for konvertering af understøttende undervisning,
2. Mulighed for fravigelse af kravet om elevplaner
3. Mulighed for fravigelse af kravet om kvalitetsrapporter

Muligheden for fravigelse af krav om kompetencedækning er ikke afdækket i undersøgelsen da det vurderes at være for kompliceret til at indsamle brugbar data om gennem en spørgeskemaundersøgelse på kommuneniveau.

Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt Danmarks Lærerforenings kredse. Der er kommet svar ind for i alt 76 af landets 98 kommuner.

Resumé

Undersøgelsen viser, at størstedelen af landets kommuner gør brug af mulighederne i den politiske aftale. Særligt muligheden for at konvertere understøttende undervisning anvendes ofte. I alt 84 % af kommunerne har skoler, der konverterer understøttende undervisning.

Undersøgelsen viser, at de frigjorte ressourcer oftest anvendes til tolærerordninger og tovoksenordninger. I næsten samtlige af de kommuner (94%), der konverterer understøttende undervisning, er ressourcerne anvendt til tolærerordninger. I omkring halvdelen af kommunerne (55%) anvendes ressourcerne også til holddeling.

Der er en klar sammenhæng mellem, hvor meget frihedspakken er blevet anvendt og Danmarks Lærerforenings kredses vurdering af udbyttet. I de tilfælde kredsen vurderer, at frihedspakken i nogen eller høj grad er anvendt tilstrækkeligt, vurderer kredsen også, at frihedspakken i høj eller nogen grad har bidraget til at sikre elevernes faglige udvikling.

Konvertering af understøttende undervisning

Den politiske aftale giver mulighed for at konvertere alt understøttende undervisning i skoleåret 2021/2022. Konverteringen skal ske med henblik på tilrettelæggelse af andre aktiviteter, der udløser et tilsvarende personaleforbrug i undervisningen, fx til tolærer- og tovoksenordninger, flere fagtimer, holddeling eller turboløb i udvalgte fag, hvis skolen vurderer, at det er den rigtige løsning for at sikre klassens faglige udvikling. Konverteringen af understøttende undervisning forudsætter, at de frigivne personaleressourcer fortsat bliver på skolen.¹

I 84% af kommunerne anvendes muligheden for at konvertere understøttende undervisning. I lidt mere end hver anden kommune er det alle skoler, der konverterer understøttende undervisningstimer.

Hvad er understøttende undervisning?

Undervisningen i folkeskolens fag, if. §§ 5, 9 og 11, og obligatoriske emner, if. § 7, suppleres af understøttende undervisning. Den understøttende undervisning skal anvendes til at understøtte en varieret skoledag gennem undervisningsforløb og -aktiviteter m.v., der har direkte sammenhæng med undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner, eller som sigter på at styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

Kilde: Lov om Folkeskolen

Kommunernes konvertering af understøttende undervisning	Antal	Procent
Alle skoler konverterer	35	51%
Over halvdelen af skolerne konverterer	16	24%
Under halvdelen af skolerne konverterer	6	9%
Ingen skoler konverterer	11	16%
Total*	68	100%

*Tabellen er rensset for 'ved ikke' besvarelser.

De ressourcer der frigøres ved at konvertere understøttende undervisning bliver oftest anvendt i undervisningen, hvilket også er intentionen i den politiske aftale. Der er dog også kommuner, hvor ressourcerne bruges til andre formål på skolerne. I 14 % af kommunerne er dette tilfældet, selvom det strider imod den politiske aftale.

Hvad er der sket med de ressourcer, der er frigjort som følge af, at I har konverteret understøttende undervisning?	Antal	Procent
Alle de frigjorte ressourcer fra at have konverteret understøttende undervisning er blevet i undervisningen	35	61%
Alle de frigjorte ressourcer fra at have konverteret understøttende undervisning er blevet på skolerne	8	14%
De frigjorte ressourcer er anvendt til forskellige formål både i og uden for undervisningen	7	12%
Ved ikke	7	12%
Total	57	100%

Ressourcerne der er frigjort som følge af konverteringen anvendes til forskellige formål. I næsten samtlige kommuner anvendes ressourcerne til tolærerordninger. Der konverteres også ofte til tovoksenordninger og holddeling.

¹ 'Aftale om håndtering af faglige udfordringer hos elever i grundskolen og på ungdoms- og voksenuddannelse' Juni 2021

Hvad er den understøttende undervisning konkret blevet konverteret til?	Antal svar	Procent
Tolærerordninger	50	94%
Tovoksenordninger	37	70%
Holddeling	29	55%
Andet (Skriv hvad)	11	21%
Turboforløb	8	15%
Flere fagtimer	2	4%

*Tabellen er renset for 'ved ikke' besvarelser.

Elevplaner

Den politiske aftale giver mulighed for at fravige kravet om elevplaner i skoleåret 2021/2022. Der er dog et krav om, at kommuner og skoler fortsat løbende forholder sig til elevernes faglige udvikling og trivsel. Fravigelsen af kravet om elevplaner kan således ikke forventes at medføre en frigørelse af ressourcer.

I godt og vel 2 ud af 3 kommuner (66%) er der skoler, der fraviger kravet om elevplaner. I en fjerdedel af kommunerne er det alle skoler (25%), der fraviger kravet om elevplaner.

Hvad er elevplaner?

§ 13 b. Som led i den løbende evaluering, jf. § 13, stk. 2, skal der for hver elev fra børnehaveklassen til og med 9. klassetrin udarbejdes en elevplan. Elevplanen skal for eleverne i børnehaveklassen til og med 8. klassetrin indeholde individuelle mål og status for elevens læring og en beskrivelse af, hvordan der skal følges op herpå.

Kilde: Lov om folkeskolen

Kommunernes fravigelse af kravet om elevplaner	Antal	Procent
Alle skoler fraviger kravet om elevplaner	14	25%
Over halvdelen fraviger kravet om elevplaner	16	29%
Under halvdelen fraviger kravet om elevplaner	7	13%
Ingen skoler fraviger kravet om elevplaner	19	34%
Total*	56	100%

*Tabellen er renset for 'ved ikke' besvarelser.

De ressourcer, der er frigjort som følge af, at der ikke udarbejdes elevplaner bliver i kommunerne oftest anvendt i undervisningen. Der er dog også enkelte kommuner, hvor ressourcerne er anvendt uden for undervisningen.

Hvad er der sket med de ressourcer, der er frigjort som følge af, at der ikke udarbejdes elevplaner?	Antal	Procent
Alle de frigjorte ressourcer fra arbejdet med elevplaner er anvendt til at planlægge og gennemføre undervisning? (fx m	12	46%
Alle de frigjorte ressourcer fra arbejdet med elevplaner er anvendt uden for undervisningen (Fx også til SFO eller andr	2	8%
De frigjorte ressourcer er anvendt til forskellige formål både i og uden for undervisningen	9	35%
De frigjorte ressourcer er endnu ikke prioriteret	3	12%
Total*	26	100%

*Tabellen er renset for 'ved ikke' besvarelser.

Det er oftest lærerne, der prioriterer de frigjorte ressourcer. I 61% af kommunerne prioriteres ressourcerne på lærerniveau, mens det i 35% af kommunerne er på skoleniveau ressourcerne prioriteres.

På hvilket niveau prioriteres de ressourcer, der er frigjort som følge af, at der ikke udarbejdes elevplaner?	Antal	Procent
På skoleniveau	8	35%
På lærerniveau	14	61%
Ved ikke	1	4%
Total	23	100%

Ressourcerne anvendes til forskellige formål i planlægningen og gennemførelsen af undervisningen. I godt en tredjedel (29%) af kommunerne har det givet øget forberedelsestid, mens det i andre kommuner anvendes til skolehjemssamarbejde og elevsamtaler.

Hvad er ressourcerne blevet anvendt til/hvad skal ressourcerne anvendes til?	Antal	Procent
Forberedelsestid	6	29%
Skolehjem samarbejde	5	24%
Elevsamtaler	4	19%
Andet	2	10%
Ved ikke	4	19%
Total	21	100%

Kvalitetsrapporter

Den politiske aftale giver mulighed for at fravige kravet om kvalitetsrapporter i skoleåret 2021/2022. Kvalitetsrapporter udarbejdes i den kommunale forvaltning på baggrund af information fra kommunens skoler. Fravigelse af kravet om udarbejdelse af kvalitetsrapporter medfører derfor ikke nødvendigvis, at der frigøres ressourcer på skoleniveau. Da kvalitetsrapporten kun skal udarbejdes hvert andet år, har muligheden for at fravige kravet kun haft en reel betydning i nogle kommuner.

Hvad er kvalitetsrapporter?

§ 40 a. Kommunalbestyrelsen udarbejder en kvalitetsrapport hvert andet år. Kvalitetsrapporten skal beskrive skolevæsenets og de enkelte skolars niveau i forhold til nationale og lokalt fastsatte mål, kommunalbestyrelsens vurdering af niveauet og opfølgning herpå, de enkelte skolars afkortning af skoleugens længde og kommunalbestyrelsens opfølgning på tidligere relevante kvalitetsrapporter.
Kilde: Lov om folkeskolen

Hvor kommunerne i udbredt grad gør brug af de to første frihedsgrader er det kun lige under halvdelen af kommunerne, der fraviger kravet om at udarbejde kvalitetsrapporter.

Kommunernes fravigelse af kravet om kvalitetsrapporter	Antal	Procent
Alle skoler fraviger kravet om kvalitetsrapporter	23	42%
Over halvdelen af skolerne fraviger kravet om kvalitetsrapporter	3	5%
Ingen skoler fraviger kravet om kvalitetsrapporter	29	53%
Total*	55	100%

*Tabellen er rensset for 'ved ikke' besvarelser.

Det er kun i enkelte kommuner, at de ressourcer der er frigjort, er blevet prioriteret. Ressourcerne frigøres på ledelsesniveau og forvaltningsniveau. Der er derfor ikke tale om ressourcer, der er direkte knyttet til undervisningen.

Er det på skolerne planlagt hvad de frigjorte ressourcer skal bruges til?	Antal	Procent
Ja, på alle skoler	2	8%
Ja, på nogle skoler	3	12%
Nej	21	81%
Total*	26	100%

*Tabellen er rensset for 'ved ikke' besvarelser.

Dialog om frihedsgraderne og vurdering af anvendelsen af frihedsgraderne

I størstedelen af kommunerne, har Danmarks Lærerforenings kreds været i dialog med kommunen om brugen af frihedsgraderne. Det er oftest kredsens, der har taget initiativ til dialogen. I næsten en tredjedel af kommunerne, har der ikke været nogen dialog om brugen af frihedsgraderne.

Har I været i dialog med kommunen om brugen af frihedsgraderne?	Antal	Procent
Ja, kommunen inviterede os til en dialog	3	4%
Ja, vi har selv opsøgt en dialog	52	68%
Nej, vi har ikke haft dialog med kommunen	21	28%
Total	76	100%

I lidt over halvdelen af kommunerne (53%) er det kredsens vurdering, at frihedspakken i høj eller nogen grad er blevet anvendt tilstrækkeligt. Det betyder samtidig, at det i 47% af kommunerne er kredsens vurdering, at frihedspakken ikke er anvendt tilstrækkeligt.

Synes du helt overordnet, at frihedspakken er blevet anvendt tilstrækkeligt på skolerne i kommunen?	Antal	Procent
I høj grad	5	8%
I nogen grad	29	45%
I mindre grad	19	30%
Slet ikke	11	17%
Total*	64	100%

*Tabellen er rensset for 'ved ikke' besvarelser.

I de fleste kommuner er det kredsens vurdering, at frihedspakken i et eller andet omfang har bidraget til at sikre elevernes faglige udvikling. Det er dog kun i 10 % af kommunerne, hvor kredsens vurderer at frihedspakken i høj grad har bidraget til elevernes faglige udvikling.

Synes du helt overordnet, at frihedspakken har bidraget til, at sikre elevernes faglige udvikling på skolerne i kommunen?	Antal	Procent
I høj grad	5	10%
I nogen grad	26	50%
I mindre grad	16	31%
Slet ikke	5	10%
Total*	52	100%

*Tabellen er rensset for 'ved ikke' besvarelser.

Der er en klar sammenhæng mellem hvor meget frihedspakken er blevet anvendt og kredsens vurdering af udbyttet. I de tilfælde kredsens vurderer, at frihedspakken i nogen eller høj grad er anvendt tilstrækkeligt, vurderer kredsens også at frihedspakken i høj eller nogen grad har bidraget til at sikre elevernes faglige udvikling.

Fakta om undersøgelsen

Indsamlingsperiode

Data er indsamlet i perioden 10. – 26. oktober.

Indsamlingsmetode

Data er indsamlet via en spørgeskemaundersøgelse udsendt pr. mail. Der er udsendt et spørgeskema for hver af landets 98 kommuner. Spørgeskemaerne er sendt til Danmarks Lærerforenings 75 kredse. Det vil sige, at der er nogle kredse, der har besvaret flere spørgeskemaer. Undersøgelsen er tilrettelagt som en spørgeskemaundersøgelse med i alt 30 spørgsmål.

Antal besvarelser og svarprocent

Der er indsamlet svar fra i alt 76 ud af landets 98 kommuner. Det giver en svarprocent på 78%.

Spørgeskemaets opbygning og databehandling

Spørgeskemaet er bygget op, så anvendelsen af frihedsgrader afdækkes på skoleniveau. Det skyldes at anvendelsen af frihedsgraderne i de fleste tilfælde besluttes på skoleniveau. Da det ikke har været muligt at indhente svar fra hver enkelt skole er spørgeskemaet besvaret på kommunalt niveau, men med en udspecificering af hvor mange skoler, der hhv. anvender og ikke anvender frihedsgraderne. For hver af de tre frihedsgrader har respondenterne svaret på hvor mange skoler, der anvender frihedsgraderne.

Konvertering af understøttende undervisning

De første spørgsmål handler om muligheden for at **konvertere understøttende undervisning** til andre aktiviteter. Husk at vi spørger til konvertering af understøttende undervisning, der er begrundet i den aftale, der blev indgået i juni 2021.

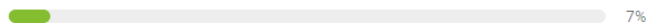
Hvor mange skoler i kommunen **har gjort brug af** muligheden for at konvertere understøttende undervisning? (Skriv hvor mange)

Hvor mange skoler i kommunen har **IKKE** gjort brug af muligheden for at konvertere understøttende undervisning? (Skriv hvor mange)

Er der skoler i kommunen, du ikke ved om har gjort mulighed for at konvertere understøttende undervisning? (Skriv hvor mange)

FORRIGE

NÆSTE

Efter det indledende spørgsmål for hver frihedsgrad ledes respondenterne videre i skemaet alt efter, hvad de har svaret. Den del af respondenterne, der ikke har viden om, hvorvidt skolerne har anvendt frihedsgraderne har ikke besvaret yderligere spørgsmål.